

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-294-3-16

КАРАЧИНА Н.П.

ORCID: 0000-0002-8316-2835

e-mail: karachyna.n@gmail.com

СМЕТАНЮК О.А.

ORCID: 0000-0001-5207-6451

e-mail: elena_smetaniuk@ukr.net

ВІТЮК А.В.

ORCID: 0000-0001-5211-4948

e-mail: anna_vitiuk@ukr.net

МУКОІД Д. Д.

ORCID: 0000-0002-2928-6490

e-mail: dariiamukoid99@gmail.com

Вінницький національний технічний університет

ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наведена стаття присвячена вирішенню наукового завдання щодо узагальнення теоретико-методичних підходів до діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах господарювання залежно від цілей та очікувань зацікавлених сторін. Проведено аналіз праць вітчизняних науковців стосовно сутності поняття «ефективність зовнішньоекономічної діяльності», на основі якого уточнено його сутність як інтегрованої категорії, що характеризує потенціал та рівень досягнення цілей зовнішньоекономічної діяльності підприємства. В статті досліджено фактори впливу на формування доходів і витрат зовнішньоекономічної діяльності та обґрунтовано доцільність використання методів комплексної діагностики зовнішньоекономічної діяльності. Уточнено поняття діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності, запропоновано таку діагностику здійснювати у 3 етапи (етап інформаційно-аналітичного забезпечення, аналітично-розрахунковий та управлінський етап) та розкрито зміст кожного з них.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність; ефективність; підприємство, діагностика зовнішньоекономічної діяльності; діагностичний індикатор; експортно-імпорتنі операції.

NATALIA KARACHYNA,

OLENA SMETANIUK,

ANNA VITIUK,

DARIA MUKOID

Vinnytsia National Technical University

DIAGNOSTIC OF EFFICIENCY OF FOREIGN ECONOMIC

The article is dedicated to solving the scientific task of generalizing theoretical and methodological approaches to detecting the efficiency of foreign economic activity in modern economic conditions, depending on goals and expectations of the stakeholders.

The analysis of works of domestic research scientists on the concept essence of efficiency of foreign economic activity has shown the need to study it as an integrated category that characterizes the enterprise's potential and level of achieving foreign economic activity goals. It has been proven in the article that amidst business internationalization, the successful development of foreign economic activity of an enterprise is determined by its ability to solve the issues of accurately assessing the results of such an activity and increasing its efficiency. Thus, the efficiency of foreign economic activity of an enterprise needs to be detected based on the actual efficiency of separate operations (separate directions) of foreign economic activity and in comparison with the set goals that have to do with each separate operation (separate direction).

Considering the fact that the efficiency of foreign economic activity is a relative concept, the factors that influence the formation of income and expenditure have been studied, as well as the need for an enterprise to respond flexibly to the change of these factors, as it has direct influence on the results of its economic activity.

The critical analysis of approaches to assessing the efficiency of foreign economic activity has revealed that there usually tend to be two directions: the efficiency of export-import operations and the overall efficiency of foreign economic activity, that directly depend on the absolute profit value, however, this does not take into account the fact that foreign economic activity is tightly connected with other areas of an enterprise, which do not have a clear financial expression, and, thus, are ignored in such approaches.

The expediency of using methods of complex diagnostic of foreign economic activity, which provides a choice of an optimal way of entering the foreign market and prolonging its effective functioning there, has been substantiated.

It is noted that the diagnostic of the efficiency of foreign economic activity is a process of identification and analytical assessment of the influence that different factors have on foreign economic activity of an enterprise in order to reveal and solve all the existing and probable problems in the field of maintenance and performance of particular actions (stages) of entering foreign (international) markets and ensuring sustainable functioning there.

Based on the conducted analysis, diagnostic of the efficiency of foreign economic activity is suggested to be carried out in 3 stages (informational and analytical support stage, analytical and calculation stage and management stage) and the content of each stage is revealed.

Key words: foreign economic activity, efficiency, enterprise, diagnostic of foreign economic activity, diagnostic indicator, export-import operations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Динамічність процесів зовнішнього середовища, складність і часта зміна умов підприємницької діяльності висувають надвисокі вимоги до управління підприємствами в цілому та їх зовнішньоекономічним напрямком зокрема. За ринкової економіки питання щодо здійснення зовнішньоекономічних операцій кожне підприємство вирішує самостійно, що накладає значну відповідальність на менеджмент організації щодо об'єктивного оцінювання ефективності, та, відповідно, економічної доцільності введення цього напрямку діяльності, який при раціональному використанні комплексу сучасних форм і методів управління здатен не тільки позитивно впливати на загальну ефективність діяльності конкретного підприємства, а і сприяє зміцненню експортного потенціалу країни, залученню іноземних інвестицій у вітчизняну промисловість, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках тощо. Наразі питання вимірювання та оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД) є достатньо затребуваним у вітчизняній економічній науці, проте поза увагою науковців залишаються питання методичного забезпечення діагностики даного напрямку діяльності та організації її проведення на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проведений аналіз прийомів оцінювання ефективності ЗЕД виявив достатньо значну кількість таких підходів, які суттєво відрізняються за об'єктами оцінки. Серед них найбільший інтерес викликають роботи І.В. Багрова, О. М. Вакульчик, І.І. Дахно, Г.М. Дроздова, О. О. Книшек, О.А. Кириченко, А.І. Кредісов, В.В. Козик, Ю.В. Макогон та ін. Проте, неоднозначність представлених у роботах поглядів усе більше породжує дискусійні питання та виявляє протиріччя. Така суперечливість в підходах до оцінювання та аналізу ефективності ЗЕД пояснюється цілим рядом причин, серед яких можна виокремити і неоднозначність у тлумаченні власне категорії «ефективність зовнішньоекономічної діяльності»; і функціональні відмінності та умови використання таких підходів; і значне різноманіття видів ЗЕД, яке зумовлює значну кількість різних індикаторів певних зовнішньоекономічних операцій; і відсутність однозначної інтерпретації результатів такого оцінювання; і неможливість урахування всіх кількісних та якісних показників, які відображають ключові аспекти ефективності зовнішньоекономічної діяльності та, відповідно, низький рівень об'єктивності отриманих результатів.

Питанням власне діагностики ЗЕД підприємства, яка є більш дієвим і превентивним інструментом оцінювання поточного стану підприємства, його окремих функцій, зокрема зовнішньоекономічної діяльності, перспектив розвитку і запобігання фінансовим втратам, на жаль, приділяється достатньо мало уваги. Основні напрацювання у цьому напрямку сконцентровано у працях О. М. Вакульчик, О. О. Книшек, С. Б. Довбня, М. Я. Нагірна, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, Н.Я. Петришин, Ю.Л. Логвиненко, Р. М. Скриньковський [1-7]

Формулювання мети статті

Метою статті є узагальнення теоретико-методичних підходів до діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах господарювання залежно від цілей та очікувань зацікавлених сторін.

Виклад основного матеріалу

Беззаперечно, рішення про ведення ЗЕД, яка відкриває нові шляхи для розвитку бізнесу, має ґрунтуватись на точній оцінці результативності такої діяльності та перспектив її ефективності. Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: «зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (п.8, ст.1)» [8]. Світова практика показує, що близько 85% зовнішньоекономічних операцій здійснюють підприємства, фірми, організації, а 15% – міністерства, відомства, союзи підприємців [9].

Метою системи управління ЗЕД є максимізація прибутку в довгостроковій перспективі за рахунок ефективної участі в міжнародному підприємстві, що можливе за умов постійного розвитку та адаптації до динамічного зовнішнього середовища, зокрема особливостей ринків приймаючих країн і рівня конкуренції на них.

Ефективність є комплексним поняттям, яке охоплює різні напрями господарської діяльності підприємства. Ми дотримуємось позиції, що ефективність є узагальнюючим показником, що характеризує потенціал та рівень досягнення цілей діяльності підприємства. Саме тому процес ідентифікації ефективності має включати два вектори: співставлення станів підприємства у часі на різних етапах його діяльності та діагностику конкурентних переваг підприємства порівняно з іншими суб'єктами ринку. Відповідно, враховуючи те, що згідно ЗУ [8] зовнішньоекономічна діяльність передбачає: зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво; спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки; економічні зв'язки в галузі будівництва, транспорту, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій; надання різноманітних послуг на зовнішньому ринку; діагностика ефективності ЗЕД має враховувати усі ці напрями.

Проте, в економічній літературі, категорію «ефективність зовнішньоекономічної діяльності» зазвичай ототожнюють з ефективністю експортно-імпорتنих операцій. Поясненням такого підходу є те, що експортно-імпорتنі можливості підприємств визначаються, насамперед, наявністю конкурентоспроможної на

зовнішньому ринку продукції, а це є наочним вимірником ефективності зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах. Однак, варто зазначити, що ефективність ЗЕД може бути досягнута лише при збереженні методології виходу на зовнішній ринок, яка враховує стадії інтернаціоналізації бізнесу підприємства. Тому необхідна методика оцінювання ефективності реалізації зовнішньоекономічної стратегії підприємства.

Т. В. Васюк відзначає, що «використання такої методики ефективності управління підприємством передбачає оцінку поточних показників за такими напрямками:

- 1) виробничим процесом (собівартість реалізованої продукції; рентабельність продажів; транспортні, податкові витрати тощо);
- 2) інвестиціями (дослідження, планування та розробка проектів підприємства);
- 3) інновації (удосконалення інноваційного та операційного процесів на підприємстві);
- 4) маркетинговими аспектами (частка ринку, розширення та збереження клієнтської бази, рівень задоволення потреб споживача);
- 5) персоналом (можливості робітників та можливості застосування інформаційних систем);
- 6) ризиками (оцінка та мінімізація можливих ризиків)» [10, с.133].

Цілком погоджуємось з Васюк Т.В. [10], що оцінювання результативності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання повинно проводитись за всіма напрямками, кожен з яких оцінює власне ефективність поставленої мети, а конкретний розрахунок показників ефективності значною мірою залежатиме від виду зовнішньоторговельної операції, її мети, умов та інших особливостей конкретної угоди підприємства у межах ЗЕД.

Отже, ефективність ЗЕД – це інтегрована категорія, яка, в першу чергу, являє собою відповідність одержаних підприємством результатів поставленим цілям, серед яких може бути максимізація прибутку від здійснення експортно-імпорتنих операцій, розширення ринкової частки, збільшення кількості споживачів і контрагентів тощо.

Враховуючи те, що ефективність ЗЕД є відносним поняттям, варто окремо досліджувати фактори впливу на формування доходів і витрат зовнішньоекономічної діяльності, на зміну яких підприємству необхідно гнучко реагувати, оскільки від цього прямо залежать результати його господарської діяльності.

До факторів впливу на доходи від ЗЕД зазвичай відносять: фактори зовнішнього впливу, зокрема, зростання рівня цін продажу продукції на світових ринках, сприятливий інвестиційний клімат, швидкий обмін інформації щодо нової продукції, збільшення попиту на продукцію зі сторони іноземних споживачів та фактори внутрішнього впливу, зокрема високий рівень технологій виробництва, здійснення підприємством ефективного просування продукції, можливість переміщувати виробництво з країни в країну, збільшення частки ринку та кількості споживачів.

До факторів впливу на витрати від здійснення зовнішньоекономічної діяльності – фактори зовнішнього впливу, зокрема недосконалість та мінливість законодавчої бази, наявність торговельних бар'єрів, інфляція, поява або загострення військових конфліктів, діяльність конкурентів на міжнародних ринках збуту товарів і послуг підприємства та фактори внутрішнього впливу, зокрема недостатнє фінансування підприємством ЗЕД, неефективна структура управління ЗЕД, нестача ресурсів та інш.

О. Г. Мельник, Ю. Л. Логвиненко [6] обґрунтовують доцільність розмежування категорій «ефективність зовнішньоекономічної діяльності» та «рівень ефективності зовнішньоекономічної діяльності». На думку цих авторів «ефективність ЗЕД відображається системою індикаторів, які всебічно та комплексно характеризують різні аспекти ЗЕД (фінансові, часові, матеріальні тощо) та їхню відокремлену результативність. Рівень ефективності ЗЕД відображається певним інтегральним показником, який узагальнює індикатори нижчих рівнів, що характеризують різні аспекти ЗЕД або одним із обраних показників результативності (наприклад, рентабельність ЗЕД).» [6, с.127].

У сучасній науковій літературі, присвяченій аналізу та оцінюванню ефективності ЗЕД, більшість авторів традиційним критерієм ефективності ведення ЗЕД визначають прибуток. Проте вирішальним критерієм, що характеризує ефективність ЗЕД підприємства є прибуток при мінімальних затратах підприємства, що досягається раціональним обґрунтуванням найоптимальнішої пропозиції щодо реалізації продукції, уникненню можливості збитків через недостатнє аргументування економічної ефективності зовнішньоекономічних операцій, обсягу реалізації продукції, її асортименту чи ціни через зміну валютних курсів. Тому, в ринкових умовах підприємство, окрім класичних показників, на нашу думку, має використовувати також показники економічної безпеки підприємства, що надає можливість визначати вплив зовнішньоекономічних факторів на його фінансовим станом та загальну ефективність діяльності.

З цими завданнями найкраще справляється економічна діагностика, яка дозволяє оцінити достовірність поточного фінансового обліку та звітності, створює базу для висунування гіпотез про закономірності і можливість нестійкого фінансового стану. Діагностика також дозволяє виявляти причинно-наслідкові зв'язки в дисфункціях менеджменту, а потім переходити до побудови пояснювальної і прогнозної моделей функціонування і розвитку підприємства, здійснюючи при цьому попередження його банкрутства. Для проведення діагностики важливим є вибір інформативних ознак для опису аналізованих соціально-економічних систем. У багатьох випадках це пов'язано з труднощами одержання інформації або вартістю діагностичного дослідження, часом на її пошук, систематизацією, аналізом і її обробкою. При цьому параметри

елементів системи, що діагностується, не рівноцінні за кількістю інформації про її стан [11, с. 115].

Ми цілком погоджуємось, що під час діагностики загальної ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства, та окремих зовнішньоекономічних операцій, набуває актуальності проблема пошуку оптимальної системи індикаторів, які б комплексно, всебічно та повно надавали інформацію про стан, ефективність, проблеми розвитку та перспективи ЗЕД.

В економічній літературі з управління ЗЕД можна знайти достатню кількість різноманітних економічних показників ефективності загальнонаціонального, регіонального та мікроекономічного рівня, які поділяються на чотири основні групи:

1. Абсолютні показники (обсяг експорту, обсяг імпорту, обсяг накладних витрат на експорт/імпорт, середній залишок коштів, кількість отриманих рекламацій, сума рекламацій, кількість задоволених рекламацій, обсяг використання торговельної марки фірми, обсяг експорту нових товарів);

2. Відносні показники (індекси динаміки: індекс вартості, індекс фізичного обсягу, індекс ціни, індекс кількості; коефіцієнти виконання зобов'язань з експорту та імпорту: за вартістю, за фактичним обсягом, за ціною; середня тривалість обороту експортної (імпортної) операції);

3. Показники структури (товарна структура експорту або імпорту, географічна структура експорту або імпорту, структура накладних витрат на експорт або імпорт);

4. Показники ефективності (валютна ефективність експорту/імпорту, ефективність експорту/імпорту, середня тривалість обороту експортної (імпортної) операції, коефіцієнт віддачі коштів від експортних/імпортних операцій, ефективність експорту/імпорту) [12, с. 448].

При дослідженні узагальнених оцінок найпоширенішим є виділення таких методичних підходів:

- методи, що ґрунтуються на порівнянні показників діяльності підприємства з аналогічними показниками інших підприємств галузі;

- методи, що використовують оцінку ринкової вартості підприємства як критерій ефективного розвитку та відповідно управління;

- методи оцінки на основі збалансованої системи нефінансових показників;

- інтегральні методи оцінки ефективності управління. [13, с. 75].

Оскільки не існує загальноприйнятних методів оцінювання та аналізу ЗЕД, пропонуємо застосувати комплексний підхід до діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності на основі повномасштабного аналізу зовнішньоекономічної діяльності, інтегральних оцінок поточного стану та ідентифікації шляхів мінімізації можливих ризиків у майбутньому.

О.О. Книшек зазначає, що «застосування системного підходу дозволяє здійснити комплексний аналіз будь-якого виду зовнішньоекономічної операції, проте вичленити в чистому вигляді ефективність зовнішньоекономічної діяльності із загального функціонування підприємства доволі складно, оскільки зовнішньоекономічна діяльність підприємства органічно пов'язана з реалізацією частини виготовленої продукції підприємством на внутрішньому ринку. Тому для оцінки ефективності ЗЕД на підприємстві слід брати до уваги та аналізувати загальний фінансово-економічний стан підприємства, відносний обсяг зовнішньоекономічних операцій та оцінку ефекту від підвищення (зниження) їх структурної частки в діяльності підприємства.» [14, с. 93].

Для коректної діагностики ЗЕД підприємства в цілому та її ефективності зокрема необхідно розробити базові параметри (систему критеріїв чи класифікацію допустимих відхилень основних параметрів досліджуваного об'єкта), що уможливить здійснювати порівняння стану обраного об'єкта з його нормативними значеннями чи еталоном з метою виявлення відхилень та їхніх причин. Відповідно однією із ключових проблем побудови на підприємствах системи діагностики ефективності ЗЕД є вибір переліку та складу діагностичних індикаторів.

Такий підхід за описом О. Є. Кузьміна [4] належить до діяльнісного підходу, за якого індикатори визначаються для оцінювання окремих видів діяльності: виробничої, маркетингової, фінансової, логістичної, зовнішньоекономічної тощо

Способом визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності є обчислення різних показників на основі зіставлення досягнутих економічних результатів із витратами ресурсів на їх досягнення. Варто відзначити, що здійснення ЗЕД підприємством супроводжується появою цілого ряду додаткових витрат, які є несприятливими при організації діяльності на внутрішньому ринку. О. О. Книшек обґрунтовано пропонує при формуванні вихідних даних для проведення оцінювання розподіляти витрати загальної собівартості на витрати, які виникають при реалізації продукції на внутрішньому ринку країни, та витрати, пов'язані з реалізацією продукції на експорт.

До таких витрат, зокрема, у [14] віднесено:

1) витрати на пакування (зважаючи на законодавчо встановлені вимоги до тари та упаковки, які діють у країнах, до яких здійснюється експорт відповідно до правил Інкотермс 2020* (уточнено авторами);

2) витрати на транспортування (витрати, пов'язані безпосередньо із транспортуванням товарів; витрати на виконання розвантажувально-навантажувальних робіт; витрати на зберігання товарів; витрати на страхування товарів);

3) витрати на митне оформлення та сплату митних податків (оплата послуг митного брокера; плата

за ліцензії, сертифікати та ін.; величина митних платежів та плати за митне оформлення;

4) адміністративні витрати (утримання робочих місць відділу ЗЕД, зокрема витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення (оренда, амортизація, ремонт, комунальні послуги), охорона, юридичні, аудиторські послуги, поштові, канцелярські витрати; витрати на відрядження, телефонні розмови тощо);

5) інші операційні витрати (витрати на купівлю-продаж іноземної валюти; економічні санкції за невиконання законодавства та умов договорів).

При організації здійснення діагностики ефективності ЗЕД варто дотримуватись базових принципів побудови системи соціально-економічної діагностики на підприємстві, які найповніше обґрунтовані О. Є. Кузьміним, О. Г. Мельник та Н. Я. Петршин у [4], зокрема це системність, цілеспрямованість, об'єктність, уніфікованість, інтегрування; декомпозиційність, об'єктивність, конкретність, оптимальність, адекватність, повнота, економічна доцільність, пізнаваність, логічність, часова погодженість, динамічність, достовірність інформаційної бази, обмеженість індикативної бази, обґрунтованість критеріальної бази, обмежена відкритість результатів, завершеність, дієвість.

Згідно специфічних характеристик зовнішньоекономічної діяльності нами пропонується діагностику ефективності ЗЕД здійснювати у такій послідовності:

1. Етап інформаційно-аналітичного забезпечення:

- аналіз зовнішнього середовища (загальний аналіз політичних, законодавчо-правових, економічних та інших зовнішніх факторів впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства);

- визначення питомої частки обсягів зовнішньоекономічної діяльності в господарській діяльності підприємства;

- підготовка даних управлінського обліку щодо зовнішньоекономічних операцій;

- агрегування та обробка інформації форм фінансової звітності;

- розподіл витрат і доходів за напрямками або операціями ЗЕД;

2. Етап аналітично-розрахунковий :

- формування ієрархічної системи діагностичних індикаторів (показників) для проведення інтегральної оцінки;

- визначення системи діагностичних індикаторів (показників) по кожному напрямку або операції зовнішньоекономічної діяльності;

- розробка еталонного рівня значень діагностичних індикаторів, у т.ч. за рахунок нормалізації показників;

- моніторинг зовнішньо-правових факторів впливу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, що передбачає встановлення впливу змін в законодавстві, що регулює зовнішньоекономічну діяльність;

- обчислення відхилень фактичних значень показників від еталонного рівня значень діагностичних індикаторів;

- розрахунок інтегрального показника ефективності ЗЕД;

3. Етап – управлінський

- аналітичне опрацювання розрахунків та формування обґрунтованих висновків ;

- обґрунтування резервів функціонування та розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства;

- прийняття управлінських рішень щодо здійснення ЗЕД.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В статті вирішено наукове завдання щодо узагальнення теоретико-методичних підходів до діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах господарювання залежно від цілей та очікувань зацікавлених сторін.

Аналіз праць вітчизняних науковців стосовно сутності поняття «ефективність зовнішньоекономічної діяльності» показав необхідність розкриття сутності даного поняття як інтегрованої категорії, що характеризує потенціал та рівень досягнення цілей зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Доведено, що в умовах інтернаціоналізації бізнесу успішний розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємства визначається вирішенням завдань точної оцінки результативності такої діяльності та підвищення її ефективності. При цьому ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства необхідно діагностувати на основі фактичної ефективності окремої операції (окремого напрямку) ЗЕД підприємства та у співставленні із поставленими цілями щодо даної операції (окремого напрямку ЗЕД).

Відзначено, що діагностика ефективності ЗЕД – це процес ідентифікації та аналітичного оцінювання впливу факторів (чинників) на зовнішньоекономічну діяльність підприємства з метою виявлення та вирішення наявних та ймовірних проблем у сфері забезпечення і виконання конкретних дій (етапів) його виходу на зовнішні (міжнародні) ринки та забезпечення там стійкого функціонування.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є вдосконалення методичного підходу до діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі інтегрального показника її ефективності.

Література

1. Вакульчик О. М., Книшек О.О. Управлінська діагностика зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі інтегральної оцінки. Економічний вісник Донбасу. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2015_1_15. (дата звернення 10.01.2021).
2. Довбня С. Б. Методологія формування дворівневої системи управлінської діагностики підприємства. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2015. №1(49). URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2015/1/EV20151_118-123.pdf. (дата звернення 10.01.2021).
3. Нагірна М. Я. Сутність та особливості етіологічної діагностики промислових підприємств. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013. № 769. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_769_28. (дата звернення 10.01.2021).
4. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Петришин Н.Я. Соціально-економічна діагностика діяльності підприємства в умовах глобалізації: сутність, види, принципи здійснення. Логістика. Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". 2010. № 690. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11959/1/109.pdf> (дата звернення 10.01.2021).
5. Мельник О. Г., Нагірна М. Я. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства. Інноваційна економіка. 2013. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_5_18. (дата звернення 10.01.2021)
6. Мельник О. Г., Логвіненко Ю.Л. Індикатори оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2007. № 599. С. 124–130.
7. Скриньковський Р. М. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства. Проблеми економіки. 2017. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2017_3_29 (дата звернення 10.01.2021).
8. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 14.01.2021).
9. Кондратенко Н. О., Тернова І. А., Колесник Т. М. Теоретико-методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів України. Бізнес Інформ. 2021. №2. С. 21–26.
10. Васюк Т. В. Методи дослідження та визначення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 3. С. 131–136.
11. Матвійчук А. В., Сметанюк О.А. Діагностика фінансового стану підприємства із застосуванням інструментарію нечіткої логіки. Фінанси України. 2007. № 12. С. 115-128.
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посіб. /Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, М. А. Зайця. Київ : Освіта України. 2012. 272 с.
13. Вакульчик О. М., Дубицький Д.П. Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Вісник Академії митної служби України. Сер. Економіка. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2012_2_12. (дата звернення 16.01.2021).
14. Книшек О. О. Аналіз абсолютної та відносної ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2016. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2016_3_13 (дата звернення 16.01.2021).

References

1. Vakulchik, O.M. and Knishek, O.O. (2015), "Management diagnostics of the economic efficiency of enterprises based on the integral assessment", *Ekonomichnyj visnyk, Donbasu*, [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2015_1_15.
2. Dovbnya, S.B. (2015), "Methodology of formation of two-level system of management diagnostics of the enterprise", *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho hirnychoho universytetu*, [Online], vol. 1 (49), available at: https://ev.nmu.org.ua/docs/2015/1/EV20151_118-123.pdf.
3. Nagirna, M.Y. (2013), "The essence and features of etiological diagnostics of industrial enterprises", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivska politekhnika"*. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, [Online], vol. 769, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_769_28.
4. Kuzmin, O.E. Melnyk, O.G. and Petrishin, N.J. (2010), "Socio-economic diagnostics of enterprise activity in the conditions of globalization: essence, types, principles of realization", *Lohistyka. Visnyk Nats. un-tu "L'vivska politekhnika"*, [Online], vol. 769, available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11959/1/109.pdf>.
5. Melnyk, O.G. and Nagirna, M.Y. (2013), "Diagnosis of factors influencing the export activity of the enterprise", *Innovatsijna ekonomika*, [Online], vol. 5 available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_5_18.
6. Melnyk, O.G. and Logvinenko, Ju.L. (2007), "Indicators for assessing the effectiveness of foreign economic activity of the enterprise", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivska politekhnika"*. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 599, pp. 124–130.
7. Skrynkovsky, R.M. (2017), "Diagnosis of factors influencing the export activity of the enterprise", *Problemy ekonomiky*, [Online], vol. 3 available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2017_3_29.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), *The Law of Ukraine "About foreign economic activity"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
9. Kondratenko, N.O. Ternova, I.A. and Kolesnyk, T.M. (2021), "Theoretical and methodological aspects of management of managing subjects of Ukraine foreign economic activity", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 21–26.
10. Vasyuk, T.V. (2015), "Methods of research and determination of economic efficiency of foreign economic activity of economic entities", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 3, pp. 131–136.
11. Matvijchuk, A.V. and Smetaniuk, O.A. (2007), "Diagnosis of the financial condition of the enterprise using the tools of fuzzy logic", *Finansy Ukrainy*, vol. 12, pp. 115–128.
12. Kozak, Y.G. Logvinova, N.S. and Kovalevsky, V.V. (2012), *Zovnish'noekonomichna diial'nist' pidpriemstv* [Foreign economic activity of enterprises], Education of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

13. Vakulchik, O.M. and Dubitsky, D.P. (2012), "Analysis of the effectiveness of foreign economic activity of the enterprise", *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser. Ekonomika*, [Online], vol. 2, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2012_2_12.

14. Knyshek, O.O. (2016), "Analysis of the absolute and restorative efficiency of foreign economic activity of the enterprise", *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho himychoho universytetu*, [Online], vol. 3, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2016_3_13.

Надійшла / Paper received : 16.01.2021

Надрукована / Printed : 10.03.2021